

Қазақстан Республикасының мемлекеттік тәуелсіздігі туралы

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ ЗАҢЫ. 1991 жылғы 16 желтоқсан.

Қазақстан Республикасының Жоғарғы Кеңесі

Қазақстан халқының еркін білдіре отырып,

Адам хұқыларының жалпыға бірдей Декларациясында, халықаралық хұқтың жалпы жұрт таныған өзге де нормаларында баянды етілген жеке адамның хұқылары мен бостандықтарының үстемдігін мойындай отырып,

қазақ ұлтының өзін-өзі билеу хұқын растай отырып,

азаматтық қоғам және хұқылық мемлекет құруға бел байлағандығын басшылыққа ала отырып,

бейбітшілік сүйгіш сыртқы саясат жүргізе отырып,

ядролық қаруды таратпау принципі мен қарусыздану процесіне адалдығын мәлімдей отырып, Қазақстан Республикасының мемлекеттік тәуелсіздігін салтанатты түрде жариялайды.

1-тарау

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ - ТӘУЕЛСІЗ МЕМЛЕКЕТ

1-бап. Қазақстан Республикасы - тәуелсіз, демократиялық және хұқылық мемлекет. Ол өз территориясында өкімет билігін толық иеленеді, өзінің ішкі және сыртқы саясатын дербес белгілеп, жүргізеді.

2-бап. Қазақстан Республикасы барлық мемлекеттермен өзара қатынасын халықаралық хұқ принциптері бойынша құрады.

3-бап. Өзінің мемлекеттік тәуелсіздігін басқа мемлекеттер тануы үшін Қазақстан Республикасы ашық.

4-бап. Қазақстан Республикасының бүкіл территориясында Қазақстан Республикасының Конституциясы мен заңдары, сондай-ақ ол таныған халықаралық хұқ нормалары қолданылады.

5-бап. Қазақстан Республикасының территориясы қазіргі шекараларында біртұтас, бөлінбейтін және қол сұғуға болмайтын территория болып табылады.

2-тарау

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ХАЛҚЫ МЕН АЗАМАТЫ

6-бап. Тарихи тағдыр ортақтастығы қазақ ұлтымен біріктірген Республиканың барлық ұлттарының азаматтары Қазақстанның біртұтас халқын құрайды, бұл халық Қазақстан Республикасындағы егемендіктің бірден бір иесі және мемлекеттік биліктің қайнар көзі болып табылады, Қазақстан Республикасының Конституциясы мен заңдары негізінде тікелей де, сондай-ақ өзі сайлайтын мемлекеттік органдар арқылы да мемлекеттік өкімет билігін жүзеге асырады.

Республика азаматтары өздерінің ұлтына, ұстайтын дініне, қандай қоғамдық бірлестікке жататынына, тегіне, әлеуметтік және мүліктік жағдайына, шұғылданатын қызметіне, тұрғылықты орнына қарамастан бірдей хұқықтар иеленіп, бірдей міндеткерлікте болады.

Қазақстан Республикасы территориясында тұратын және оның азаматы емес адамдар Қазақстан Республикасының Конституциясында, заңдарында және мемлекетаралық шарттарында көзделген хұқықтар мен бостандықтарды пайдаланады, сондай-ақ міндеткерлікте болады, Республиканың заңдары мен мемлекетаралық шарттарында көзделген ерекшеліктер бұған жатпайды.

Азаматтық тең хұқылыққа қастандық жасау заң бойынша жазаланады.

7-бап. Қазақстан Республикасының өз азаматтығы бар. Басқа мемлекеттерде тұратын Республика территориясын тастап шығуға мәжбүр болған барлық қазақтардың сол мемлекеттердің азаматтығымен бірге, егер бұл олар азаматы болып отырған мемлекеттердің заңдарына қайшы келмейтін болса, Қазақстан Республикасының азаматтығын алу хұқы танылады.

Қазақстан Республикасы көші-қон процестерін реттеп отырады.

Қазақстан Республикасы жаппай қуғын-сүргін, күштеп ұжымдастыру кезеңдерінде, адамгершілікке жат өзге де саяси шаралар нәтижесінде Республика территориясынан кетуге мәжбүр болған адамдар мен олардың ұрпақтарының, сондай-ақ бұрынғы одақтас республикалар территориясында тұратын қазақтардың өз территориясына қайтып оралуы үшін жағдай жасайды.

8-бап. Қазақ ұлтының және Қазақстанда тұратын басқа ұлттар өкілдерінің мәдениетін, дәстүр-салтын, тілін қайта түлетіп, дамыту, ұлттық қадір-қасиетін нығайту мемлекеттің аса маңызды міндеттерінің бірі болып табылады.

Қазақстан Республикасы Республика шегінен тыс жерлерде тұратын қазақтардың ұлттық-мәдени, рухани және тілдік қажеттерін қанағаттандыруға қамқорлық жасайды, олар азаматы болып отырған мемлекеттермен жасалған шарттар негізінде бұл азаматтардың мүдделерін қорғайды.

3-тарау

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК ӨКІМЕТ ОРГАНДАРЫ

9-бап. Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік өкімет билігі бұл биліктің заңдық, атқарушы және сот билігі болып бөлінуі принципін басшылыққа ала отырып құрылады және жүзеге асырылады.

Республика халқы атынан сөйлеу хұқы Қазақстан Республикасының Жоғарғы Кеңесі мен Президентіне беріледі.

10-бап. Заң шығару билігін Қазақстан Республикасының Жоғарғы Кеңесі жүзеге асырады.

Қазақстан Республикасының басшысы және оның атқарушы өкіметі Президент болып табылады.

Сот билігін Қазақстан Республикасының Жоғарғы Соты мен Жоғары Арбитраждық Соты атқарады.

Конституцияны сот арқылы қорғайтын жоғары орган Қазақстан Республикасының Конституциялық Соты болып табылады.

4-тарау

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МЕМЛЕКЕТТІК ТӘУЕЛСІЗДІГІНІҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

11-бап. Жер және оның қойнауы, су, әуе кеңістігі, өсімдіктер мен жануарлар дүниесі, басқа да табиғи ресурстар, экономикалық және ғылыми-техникалық потенциал Қазақстан Республикасы мемлекеттік тәуелсіздігінің негізін құрай отырып, тек қана соның меншігінде болады.

Қазақстан Республикасының тәуелсіз мемлекет мәртебесіне сай келетін және меншіктің алуан түрлілігіне, барлық формаларының теңдігіне негізделетін дербес экономикалық жүйесі бар.

Қазақстан Республикасы басқа мемлекеттердің, олардың Республика заңдарына сәйкес Республика территориясында шаруашылық және өзге де қызметті жүзеге асыратын азаматтары мен ұйымдарының мүліктік хұқыларын қорғауды қамтамасыз етеді.

12-бап. Қазақстан Республикасының Мемлекеттік ұлттық банкісі бар, ол өзінің қаржы-кредит, ақша жүйелерін жасауға қақылы, республикалық салық және кеден жүйесін ұйымдастырады.

Қазақстан Республикасы өзінің алтын қорын, алмас және валюта қорларын қалыптастырады.

5-тарау

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ - ДҮНИЕЖҮЗІЛІК ҚОҒАМДАСТЫҚТЫҢ МҮШЕСІ

13-бап. Қазақстан Республикасы халықаралық хұқтың субъектісі болып табылады, дипломатиялық және консулдық өкілдіктер алмасады, халықаралық ұйымдарға, ұжымдық хауіпсіздік жүйесіне кіруіне және олардың қызметіне қатысуына болады.

14-бап. Қазақстан Республикасы сыртқы экономикалық қызмет мәселелерін дербес шешеді.

6-тарау

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК ТӘУЕЛСІЗДІГІН ҚОРҒАУ

15-бап. Қазақстан Республикасы өзінің тәуелсіздігін қорғау және ұлттық мемлекеттігін нығайту жөнінде шаралар қолданады.

Республиканың ажырағысыз хұқы болып табылатын мәселелерді шешуге араласудың қандайы болса да оның мемлекеттік тәуелсіздігіне қол сұғушылық деп бағаланады.

16-бап. Қазақстан Республикасы өз тәуелсіздігі мен территориялық тұтастығын қорғау мақсатында өзінің қарулы күштерін құруға қақылы. Республика өз азаматтарының әскери қызмет атқару тәртібі мен шарттарын дербес белгілейді, өз территориясында әскерлер, қару-жарақ пен техника орналастыру мәселелерін шешеді.

7-тарау

ҚОРЫТЫНДЫ ЕРЕЖЕЛЕР

17-бап. Қазақстан Республикасының өз мемлекеттік символдары - елтаңбасы, жалауы, әнұраны бар.

Қазақстан Республикасының астанасы - Алматы қаласы.

18-бап. Осы Заң Қазақ КСР Мемлекеттік егемендігі туралы Декларациямен бірге Республиканың жаңа Конституциясын әзірлеуге негіз болады.

Қазақстан Республикасының Конституциясы мен өзге де заң актілерінің нормалары аталған Заңға қайшы келмейтін болса ғана қолданылады.

Қ а з а қ с т а н
Президенті

Р е с п у б л и к а с ы н ы ң